

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 3361

HEDEP

Tarih : 08.12.2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.
Gereğini arz ederim.8/12/2023

Özcan BARTİN
Halkın Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İçişleri , Milli Savunma
Esas Komisyon	Anayasa
Tarih: 13-12-2023	Esas No:2/1859

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LIĞI
0 8 Aralık 2023
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
0 8 Aralık 2023
No: 1339511

GENEL GEREKÇE

Anayasa'nın 67. maddesinde seçme ve seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasî faaliyette bulunma hakkı güvence altına alınmıştır. Bu kapsamda tanınan seçilme hakkı, demokrasinin ve seçimlerin temel bileşenidir. Demokratik seçim ilkelerinin anlamlı bir şekilde sandıkla buluşmasının sonucunda ancak halkın iradesinin yönetime yansiyacaktır. Bir kentin yönetiminin yerel sorunlara cevap olması, o kentte halkın iradesinin yönetimdeki yoğunluğu ile daha mümkün olacaktır. Çünkü o kenti sorunlarını tüm boyutlarıyla en iyi bilen, tanıyan o kentte uzun zaman yaşayanları ve sosyal yaşamda bulunanlardır. Hem fiziki hem hissi olarak kentle bütünleşmiş olanlar, kendileri için en doğru, en iyi olan yönetici iradeyi tercih edecek ve seçimleri anlamlı kılacaktır. Ancak bu durumun aksi olanı ne yazık ki belirgin bir şekilde Türkiye'de yaşanmaktadır. Türkiye Anayasası'nın 67. Maddesinde ele alanına seçme ve seçilme kanunu dayanak gösterilerek özellikle Kürtlerin yoğunlukta yaşadığı Hakkâri, Şırnak, Ağrı, Van, Mardin, Urfa, Iğdır, Siirt, Batman, Diyarbakır, Bitlis, Muş, Kars başta olmak üzere bölgenin birçok kentinde seçim dönemlerindeki asker ve polis yoğunluğu sivil yurttaş seçmenlerin siyasi tercihlerini gölgede bırakmaktadır. Bu durum özellikle 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde asker ve polislerin yüksek oranda oy kullandığı gerçeği ile karşımıza çıkmaktadır. Sınır ötesi operasyon ve bölgede artan güvenlikçi politikalar sonucunda daha çok sınır kentlerine yerleştirilen yüksek sayıdaki asker ve polisler; izole bir hayat sürmelerine, sosyal yaşamından kopuk olmalarına, kısa süre içinde bölgeye gitmelerine ve yerele yabancı olmalarına rağmen yapılan seçimlerde kendi memleketlerinde veya asli görev yerlerinde değil de buralarda oy kullanarak halkın iradesinin sandıktan çıkmasını engellemektedir. Bu durum, şekli açıdan doğrudan olmasa da dolaylı olarak özgür iradeyi baskılamaktadır, demokratik seçim ilkelerini ihlal etmektedir.

Siyasi iktidarın yürüttüğü politikalar sonucunda asker ve polislerin görev, atama ve sevkîyatının sonucunda özellikle yerel seçimlerde birçok il ve ilçe belediyesi siyasal iktidarın lehine sonuçlanmaktadır. Seçimlerin olmazsa olmazı eşitlik ilkesi ihlal edilmektedir. Bu hukuksuzluk 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde; Şırnak, Çukurca, Şemdinli gibi birçok belediyeyi daha önce yüksek bir oyla alan Halkların Demokratik Partisi'nin aleyhine sonuçlanmış ve iktidar partisine geçmiştir. 31 Mart 2019 seçimlerinde asker ve polislerin yüksek sayıda oy kullanması sonucunda yaşanan ihlaller, hukuksuzluklar, Halkların Demokratik Partisi tarafından rapor haline getirilmiş; AGİT, İHD, BARO ve birçok uluslararası kuruluşlara da gönderilmiştir. HDP, 4-17 Ocak tarihlerinde muhtarlıklara asılan seçmen kayıtları ile 23-24 Ocak 2019 tarihleri arasında ise sandık bölgesi askı listelerinde yapılan değişiklikler ile ilgili düzeltmeleri içeren seçmen listelerinde ortaya çıkan hukuksuzlukları ve yaptıkları itirazlara da raporda yer verdi. Raporda, yapılan incelemede partilerinin oy farkıyla önde olduğu birçok il-ilçe merkezinde seçmen sayılarında oy farkı sayılarıyla paralellik

gözlendiği ve sistematik bir oy kaydırma işleminin yapıldığı tespit edilmiştir. Raporda oy kaydırma işleminde başka illerden güvenlik güçlerinin il, ilçe merkezlerine yığılmasının yapıldığına ya da köy karakollarında görev yapan askerlerin oylarının kent merkezine alınarak oy kaydırma işlemlerinin yapıldığına yer verilmiştir. 4-17 Ocak tarihlerinde muhtarlıklara asılan listeler sonrasında tespit edilen toplamda 44 ilçe için 45 ilçe seçim kuruluna yaklaşık 33 bin kişinin seçmen kaydının incelenmesi ve dondurulması talebiyle başvuru yapılmıştı. Ancak il ve ilçe seçim kurulları; 16 ilçede 12 bin 499 kişinin seçmen kaydında değişiklik yapılmamış, bin 286 kişinin/kolluk kuvvetinin seçmen kaydı dondurulmuş, 28 ilçede 19 bin 421 kişinin seçmen kaydı yeterli inceleme yapılmaksızın reddedilmişti. Gerekçe gösterilmeden reddedilen başvuruda; itiraz edilen adresler arasında Emniyet Müdürlüğü lojmanları, MİT bölge müdürlüğü lojmanları, emniyete bağlı pansiyonlar, oteller, orduve ve kurum lojmanları bulunmaktaydı. Raporda; 14 bin 294 seçmen kaydının güvenlik güçlerinden oluştuğu belirtilirken dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun Mardin'de düzenlediği "Seçim Güvenliği Bölge Toplantısında", riskli görülen 11-12 ilçede 6 bin 680 kolluk personeli görevlendirildiği iddialarının akıbeti de seçimlerde, demokratik ilkelerin ihlal edildiğini göstermektedir.

Bölgenin birçok kentinde her seçim öncesi olağan dışı bir nüfus ve seçmen hareketliliği gerçekleşmektedir. Çukurca'daki seçmen sayısındaki artışın asker ve polis sayısındaki artıştan kaynaklandığını ortaya koyan verilerden biri 2021'de ilçe nüfusunun yüzde 65'i erkek iken yüzde 35'i kadın olmasıdır. Kadın ve erkek nüfusu arasındaki bu büyük fark ancak ilçede asker ve polis sayısındaki artışla açıklanabilir. 2007'de ilçenin nüfusunun 7 bin 310'u erkek 5 bin 42'si kadın iken özellikle 2010'dan itibaren bu nüfus sürekli artış göstermiş ve kadın-erkek nüfus arasındaki fark, normalin çok üstünde artmıştır. Bu durum seçmen sayısında doğal olmayan bir artışı beraberinde getirmiştir. Örneğin Yüksek Seçim Kurulu'nun verilerine göre Çukurca'da 2014'te 3 bin 766 olan kayıtlı seçmen sayısı 2023'te 11 bin 337'ye çıkmıştır. TÜİK verilerine göre aynı dönemde Türkiye'nin nüfusu yaklaşık yüzde 10 artmışken ilçedeki seçmen sayısının dokuz yılda yüzde 300'den fazla artmış olması, normal nüfus artış hızıyla açıklanamayacağı gibi Çukurca'da seçmen artışındaki bu oran, hayatın olağan akışına da aykırıdır. Çukurca'nın 2014 yerel seçimlerindeki seçmen sayısı 3 bin 766 iken 2019 yerel seçimlerindeki seçmen sayısı yaklaşık iki kat artarak 6 bin 892 olmuştur.

Bu bağlamda; seçimlerde asker ve polislerin sadece asli görev yerlerinde oy kullanması, yeni görev yerlerinde oy kullanabilmeleri için ise "en az bir (1) yıldır ikamet ediyor olması" şartının getirilmesinin yasallaştırılması, gerçek anlamda halkın iradesinin yönetime yansımalarının ve demokrasinin gereğidir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1 –Yapılan seçimlerde halkın iradesinin gerçek anlamda sandığa yansımalarının sağlanması demokrasinin gereğidir. Özellikle yerel seçimlerde yerelin temel sorunlarını ve taleplerini iyi bilen yerel ve sivil yurttaşların çoğunlukta olduğu seçmen oranının, seçim dönemlerinde kente getirilen yüksek sayıda asker ve polislerin oy kullanması ile gölgelenmemesi büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle asker ve polislerin seçimlerde bir kentte oy kullanabilmesi için asli görev yerinin o kent olması ve o kentteki görev süresinin başlamasının üzerinden en az bir yıl geçmiş olması yerinde olacaktır. Kürtlerin yoğunlukta yaşadığı ve özellikle sınır kentlerinde izole bir hayat içinde olan asker ve polislerin sosyal yaşamdan kopuk olmaları o kentin dinamiklerini, kaynaklarını, yetersizliklerini, sorunlarını bilmeyeceği gibi bu duruma çözüm olabilecek yerel siyasi iradenin seçiminde de büyük bir yanılgıya düşmesi olasıdır. Yerel seçimlerde asker ve polislerin; geçici veya kısa süre önce göreve başladığı kentlerde değil, asıl görev yerleri olan ve en az bir yıldır ikamet ettiği kentlerde oy kullanması gerekir.

MADDE 2 –Yürürlük maddesidir.

MADDE 3– Yürütme maddesidir.

SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

Madde 1 –26/4/1961 tarihli ve 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri Ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 7’inci maddesinin 1. fıkrasına aşağıdaki bentler eklenmiştir;

4.Seçimlerde asker ve polisler; geçici görevle gittiği kentlerde oy kullanamazlar.

5.Asker ve polisler; asıl görev yeri olan kentlerde çalışmaya başladıktan itibaren en az bir yıl süre geçmeden o kentte oy kullanamazlar. “

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür